

hrvatskom jeziku i trostrukim kazalom — imena osoba, mjesta i stvari. (J. BARBARIĆ).

VIZITACIJE ZAGREBAČKE (NAD)BISKUPIJE 1615—1913. PREGLED.
Priredili: M. Hrg i J. Kolanović. Izdavač: Arhiv Hrvatske. Izdavački niz: Znanstveno-informativna arhivska pomagala, sv. 1. Glavni urednik P. Strčić. Tisak: Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1989. U novopokrenutom i hvalevrijednom izdavačkom nizu »Znanstveno-informativna arhivska pomagala« Arhiva Hrvatske u Zagrebu, kao svezak 1. pojavljuje se sumarni i analitički popis »Knjiga kanonskih vizitacija Zagrebačke (nad)biskupije. Knjiga sadrži 275 strana raspoređenih ovako: pojam, historijski razvoj i značenje vizitacija obuhvaća str. 9—18; sumarni popis knjiga vizitacija 19—62; analitički popis knjiga vizitacija 63—212; kazalo mjesta (izradila N. Krtalić) 213—275. Konačnu redakciju proveli su A. Lukinović i J. Kolanović. Premda su »Kanonske vizitacije« prvotno bile objavljene u časopisu za crkvenu povijest »Croatica christiana periodica« (VI—VIII/1982—1984) Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, kao prvcrazredni povijesni izvor — što sadrži bogatstvo podataka za proučavanje spomeničke baštine koja je nastala na području današnje Zagrebačke (nad)biskupije u malo prije naznačenom vremenskom razdoblju, ali i bogatstvo podataka za proučavanje pojedinih župa, društvenih prilika u pojedinim mjestima, praćenje demografskog kretanja stanovništva u pojedinim regijama — »Kanonske vizitacije« pojavljuju se, eto, ponovo u tehnički dotjeranijoj i opremljenijoj ediciji. Danas se obično naglašava da su općenito kanonske vizitacije značajne za proučavanje sociologije kršćanstva, s posebnim naglaskom na povijesti vjerske prakse i povijesti pastoralna. Uz to je, međutim, povezana i vrlo široka problematika na različitim područjima odvijanja čovjekova života: demografija, mentalitet pučanstva, školstvo, gospodarstvo pojedinih mjesta odnosno župa, glazba, izvornost nacionalne svijesti, jezik, kultura itd. Ovakvo značenje kanonskih vizitacija odavno je uočeno kod ostalih europskih naroda, pa već uvelike postoje različiti repertoriji kanonskih vizitacija u drugim zemljama. Možemo samo poželjeti da se slično postupi i u drugim biskupijama, odnosno redovničkim zajednicama, osobito starijima. Kanonske vizitacije, kao institucija kanonskog, dakle crkvenog prava označuju posjete nadležnih crkvenih opunomoćenika koji stižu uvid, odnosno izvršuju nadzor nad pojedinim mjestima, ustanovama i osobama što podliježu crkvenoj jurisdikciji. Tom prilikom vizitator ili pohoditelj bilježi u određenu knjigu zapažanja, različite podatke i brojčane pokazatelje što je za nas danas veoma dragocjeno za proučavanje povijesti, tim prije što su za većinu manjih mjesta, odnosno župa to i jedini sačuvani podaci, odnosno povijesni izvori. Takve podatke u Zagrebačkoj (nad)biskupiji možemo naći za sve njezine arhiđakonate (Gora, Zagorje, Gušće i Svetačje, katedrali, Bekštin, Komarnica, Cazma, Dubica, Gorica, Kalnik, Turopolje, Vrbovec, Varaždin, Vaška). Postoji i popis godišnjih prihoda župa, vizitacija katedrale, Kaptola i Prebendarškog zbora, Uršulinskog samostana u Varaždinu, pregled župa Zagrebačke (nad)biskupije i posebice arhiđakonata Vaška. Ovim »Pregledom Kanonskih vizitacija« priređivači, i svi ostali sudionici na ovoj ediciji, dali su veliki doprinos proučavanju različitih aspekata naše povijesti, i time nas uključiti u trend i interes europskih povijesnih istraživanja. (J. BARBARIĆ).

ZAPISNICI POGLAVARSTVA SLOBODNOG I KRALJEVSKOG GRADA VARAŽDINA (Protocoll Magistratus Liberae et regiae Civitatis Varasdinii)

1587—1589, sv. 1. I. Za tisak priredili Josip Barbarić, Ivan Kolander i Adolf Wisset. Uredio Josip Barbarić. Izdavač: Historijski arhiv Varaždin, 1990. Knjiga ove prvorazredne povijesne građe što ju je upravo znanstvenoj javnosti pružio Historijski arhiv Varaždina u svojoj ediciji Zapisnika poglavarstva slobodnoga i kraljevskoga grada Varaždina kojom na neki način nastavlja izdavački niz započeo 1941. godine kada je publiciran prvi svezak Povijesnih spomenika grada Varaždina, ima 515 stranica teksta koje su podijeljene u poglavlja: Predgovor i uvodni dio (7—34), Popis pravnih predmeta upisanih u protokol (35—53), latinski tekst protokola (59—467) i Kazala (471—515). Kada je dakle, davne 1941. god. započeo s izdavanjem Povijesnih spomenika, Historijski je arhiv u prvom svesku obuhvatio srednjovjekovne isprave i drugu diplomatsku građu u obradi Zlatka Tanodija. Drugi je svezak obuhvatio zapisnike iz 1454. do 1464. te iz 1467. do 1469, a odmah su angažirani Ivan Kolander i Adolf Wisset za transkripciju latinskog teksta protokola za godine 1587—1589. Kako u međuvremenu ovaj dio protokola nije objavljen, Arhiv je novu lekturu, kolacioniranje, redakciju latinskog teksta, izradu kritičkog aparata i prijepis teksta po suvremenim kriterijima, te izradu indikativnih regesta, uvoda edicije i trostrukog kazala povjerio Josipu Barbariću, koji je zadatak odlično obavio.

Ovom edicijom Historijski arhiv Varaždin nastoji svojim sugrađanima i znanstvenim radnicima i istraživačima predočiti bogati i raznovrsni život grada Varaždina, jednog od većih i značajnijih gradova sjeverozapadne Hrvatske 16. stoljeća. Gradski zapisnici, kao niti jedan drugi izvor za povijest jednoga grada, stavljaju u centar zbivanja sva područja javnoga života, ovdje se susrećemo s ubilježnim značajnijim događajima iz života grada i njegovih stanovnika, odlukama gradskog poglavarstva, sudskim parnicama, kupoprodajnim ugovorima i ostalim sličnim pravnim predmetima. Protokol jasno pokazuje svoje osnovno značenje, a to je da bude garancija pravnog života i pravne sigurnosti građanima grada Varaždina. Ovaj prvorazredni povijesni izvor, ovako objavljen omogućava istraživačima, stručnjacima raznih područja i znanstvenih disciplina istraživanja kulturne, društvene, ekonomske, vjerske i opće povijesti u čijim su događajima sudjelovali grad Varaždin i njegovi stanovnici. Zapisnici su, također, značajan doprinos i proučavanjima povijesti cijele sjeverne Hrvatske ali i Austrijske monarhije čiji je sastavni dio stoljećima bio Varaždin. Izdavaču i priređivaču ovoga vrijednog izdanja možemo poželjeti i daljnje izdavanje sličnih izvora koji će obogatiti poznavanje povijesti i naših »sjevernih gradova«. (J. NERALIĆ).

SPISI KANCELARIJE ŠIBENSKOG KNEZA FANTINA DE CHA DE PESARO (Instrumenta cancellariae Fantini de Cha de Pesaro) (1441—1443). Povijesni spomenici Šibenika i njegova kotara, sv. III. Za tisak priredio: J. Kolanović. Izdavač: Muzej grada Šibenika, Šibenik 1989. Gornji je naslov već drugi svezak spomenute serije što ju je god. 1986. pokrenuo Muzej grada Šibenika inicijativom i samoprijegornim zalaganjem glavnog i odgovornog urednika serije S. Grubišića. Prvorazredni povijesni izvori rijetko su sačuvani primjerak spisa nastalih djelovanjem kneževke kancelarije u XV. stoljeću uopće u dalmatinskim gradovima. Spisi što se čuvaju u Biskupijskom arhivu u Šibeniku, kamo ih je — po mišljenju J. Kolanovića — prenio iz Općinskog arhiva šibenski biskup Antun Josip Fosco, koji je sakupljao i objavljivao građu o gradnji šibenske katedrale (1876—1894), obuhvaćaju razdoblje Fantina de Cha de Pesaro, kneza i zapovjednika Šibenika, odnosno godine 1441—1443. Knjiga ima ukupno XXIV + 543 strane, a podijeljena je na uvodni dio latinski tekst spisa opremljenih progresivnim brojevima, nadnevkom, regestima na hrvatskom jeziku i tekstovnim bilješkama gdje je bilo neophod-